

TERCÜME HİZMETLERİNİN GELİR VERGİSİ ve KATMA DEĞER VERGİSİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF TRANSLATION SERVICES WITHIN THE FRAME OF
INCOME AND VALUE ADDED TAX

Gurbet KAYA*

ÖZ

Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır. Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar ise serbest meslek kazancıdır.

Tercüme hizmetleri daha çok şahsi mesaiye, mesleki bilgiye dayanmaktadır. Bu tür faaliyetlerin işverene tabi olmadan şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması serbest meslek faaliyeti olup tahsil edilen kazançlar serbest meslek kazancıdır.

Serbest meslek kazancının tarifi ve vergilendirilmesine ilişkin hükümler 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 65, 66, 67 ve 68 inci maddelerinde yer almaktadır. Ayrıca 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununa göre; serbest meslek faaliyeti çerçevesinde Türkiye’de yapılan teslim

ABSTRACT

Independent professional services are any activity based on personal occupation , professional knowledge and scientific expertise rather than the capital that are performed by self-employed without being subject to the employer. The revenues received from any kind of independent professional services are self-employment profits.

Translation services are mostly based on personal occupation, professional knowledge. Such activities are self-employed activities carried out on their own behalf and under personal responsibility without being subject to the employer. The profits received are self-employment profits.

Provisions relating to the definition and taxation of self-employment profits are stated in Articles 65, 66, 67 and 68 of the Income Tax Law No. 193. In addition, according to the Value Added Tax Law No. 3065; delivery and services made in

* Vergi Müfettiş Yardımcısı

M.G.T.: 21.04.2017 / M.K.T.: 24.05.2017

ve hizmetler katma değer vergisine tabidir. Bu faaliyetlerden devamlılık arz edenler KDV'ye tabi iken arızı nitelikte olanlar KDV'ye tabi değildir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Meslek Faaliyeti, Tercüme, Mütercim, Tam Tevkifat.

Turkey in the scope of self-employment activity are subject to value added tax. The continuing activities are subject to VAT, while occasional ones are not subject to VAT.

Keywords: Self-employed activity, translation, translator, full withholding

1- GİRİŞ

Tercüme (çeviri), değişik insan topluluklarının kullandıkları farklı dilleri birbirlerine aktarmak için kullandıkları yöntemle verilen addır. Tercüme sözlü ve yazılı tercüme olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Aktarma işi yazılı olduğunda işi yapan kişi “mütercim”, sözlü olduğunda “tercüman” adını alır. Ancak günümüzde her iki gruba da yaygın olarak tercüman ya da çevirmen denmektedir.¹

Teknolojinin gelişmesi, ülkelerin dışa açılması vb. sebepler kaliteli çeviriye olan ihtiyacı artırmaktadır. Artan çeviri ihtiyacı, özel ve resmi kurumların bünyelerinde, istihdam ettikleri çevirmenler, serbest çevirmenler, çeviri büroları ve çeviri firmaları tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmada işverene tabi olmaksızın kendi nam ve hesabına yapılan yani serbest meslek faaliyeti olarak kabul edilen tercüme hizmetleri ele alınacaktır. Söz konusu hizmetlerin işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak yapılması halinde elde edilen gelir, Gelir Vergisi Kanunu'nun 61'inci maddesi gereğince ücret olarak ele alınacaktır ve ücretin vergilendirilmesine müteallik hükümler uygulanacaktır.

2- SERBEST MESLEK FAALİYETİ ve SERBEST MESLEK ERBABI HAKKINDA

Gelir Vergisi Kanunu'nun 65 inci maddesine göre; her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır. Görüleceği üzere bir faaliyetin serbest meslek faaliyeti olabilmesi için;

- 1 sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanması,
- 2 ticari mahiyette olmamak koşuluyla işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması,
- 3 devamlı olması gerekir.

Ayrıca söz konusu unsurlar serbest meslek faaliyetini diğer kazanç unsurlarından ayrılmasını sağlamaktadır. (1) numaralı unsur ile serbest faaliyeti ticari kazançtan, (2) numaralı unsur ile ücretten ve (3) numaralı unsur ile arızı kazançtan ayrılmaktadır. Buna göre tercüme hizmetleri daha çok şahsi mesaiye, mesleki bilgiye dayanmaktadır. Ayrıca bu hizmetlerin işverene tabi olmadan şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması bu tür faaliyetlerin serbest meslek faaliyeti olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Serbest meslek faaliyetini mutad meslek halinde ifa edenler, GVK'nın 67'nci maddesi uyarınca serbest meslek erbabıdır. Serbest meslek faaliyetinin arızı olarak yapılması halinde elde edilen kazanç GVK'nın 82'nci maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi uyarınca arızı kazanç olacaktır.

¹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Çevirmen>, Erişim tarihi: 28 Kasım 2016

Elde edilen kazanç arızı kazanca ilişkin hükümlere göre vergilendirilecektir ve mükelleflerin katma değer vergisi ve geçici vergi yükümlülüğü bulunmadığı gibi defter tutma ve makbuz düzenleme zorunluluğu da söz konusu olmayacaktır.

Serbest meslek faaliyetinin yanında başka bir ile uğraşılması da bu durumu değiştirmez. Yani serbest meslek erbabı ticari kazanç, ücret vb. gelir unsurlarını da elde edebilecektir. Ayrıca mezkûr maddenin ikinci fıkrasında da sayılanların serbest meslek erbabı olduğu hüküm altına alınmıştır. (3) numaralı bende göre; serbest meslek faaliyetinde bulunan kolektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler serbest meslek erbabıdır. Buna göre tercüme hizmetleri faaliyetinde bulunan bu şirketlerin ortaklarının elde ettiği kazanç serbest meslek kazancı olacaktır ve GVK'nın 85'inci maddesi gereğince yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Serbest meslek kazançlarında GVK'nın 67'nci maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği üzere tahsil esası geçerlidir. Kazancın ilişkin olduğu döneme bakılmaksızın tahsil ne zaman gerçekleşmişse o yılın kazancı olarak dikkate alınacaktır. Örneğin tercüme hizmeti faaliyetinde bulunan Bayan (B), müşterisi Bay (A)'ya 2015 yılında simültane(anında) tercüme hizmeti vermiştir. Bayan (B) hizmetin bedelini 2016 yılında tahsil etmiştir. Dolayısıyla Bayan (B) için tahsil edilen meblağ 2016 yılının kazancı olarak dikkate alınacaktır.

Diğer yandan serbest meslek erbabının bilgisinin olması kaydıyla;

- namlarına kamu müessesesine, icra dairesine, bankaya, notere veya postaya para yatırılması;
- serbest meslek kazancı olarak doğan alacağın başka bir şahsa temliki (Temlikin ivazlı olup olmadığına bakılmaz. İvazlı temliklerde ivazın tahsil şartı aranmaz) veya müşterisine olan borcu ile takası;

tahsil hükmündedir.

3- SERBEST MESLEK KAZANÇLARINDA İSTİSNA UYGULAMASI

GVK'nın 18'inci maddesine göre; *"Müellif, mütercim, heykeltıraş, hattat, ressam, bestekâr, bilgisayar programcısı ve mucitlerin ve bunların kanuni mirasçılarının şiir, hikâye, roman, makale, bilimsel araştırma ve incelemeleri, bilgisayar yazılımı, röportaj, karikatür, fotoğraf, film, video band, radyo ve televizyon senaryo ve oyunu gibi eserlerini gazete, dergi, bilgisayar ve internet ortamı, radyo, televizyon ve videoda yayınlamak veya kitap, CD, disket, resim, heykel ve nota halindeki eserleri ile ihtira beratlarını satmak veya bunlar üzerindeki mevcut haklarını devir ve temlik etmek veya kiralamak suretiyle elde ettikleri hasılat gelir vergisinden müstesnadır.*

Eserlerin neşir, temsil, icra ve teşhir gibi suretlerle değerlendirilmesi karşılığında alınan bedel ve ücretler istisnaya dâhildir.

Yukarıda yazılı kazançların arızı olarak elde edilmesi istisna hükmünün uygulanmasına engel teşkil etmez.

Serbest meslek kazançları istisnasının, bu Kanununun 94 üncü maddesi uyarınca tevkif suretiyle ödenecek vergiye şümulü yoktur."

Buna göre söz konusu istisnadan yararlanılabilmesi için elde edilen kazancın serbest meslek kazancı olması gerekmektedir. Faaliyetin işverene tabi ve belirli bir işyerinde yapılması sonucu elde edilen kazanç ücret olup 18 inci maddedeki istisnadan yararlanılması mümkün değildir.

Konuya ilişkin verilen bir özelgede²; *"sinema ve video film, dizi film ve belgesellerin senaryo, alt-*

² 09/06/2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 18-680 sayılı özelge

yazı ve dublaj çevirileri ile bilimsel makale ve tezler ile tiyatro oyunlarının çevirilerini yaptığınız belirtilerek, bu faaliyetlerden elde ettiğiniz kazancın gelir vergisinden istisna olup olmayacağı konusunda bilgi talep edilmiştir.

....

Belgesel, sinema ve dizi film senaryoları ile altyazı ve dublaj çevirisi işi Gelir Vergisi Kanunu'nun 65 inci maddesi uyarınca serbest meslek kazancı olmakla birlikte, Kanun'un 18 inci maddesinde yazılı eser grupları arasında yer almayan bu işler nedeniyle söz konusu maddede yer alan istisnadan faydalanmanız mümkün bulunmamakta ve bu faaliyetlerden elde ettiğiniz serbest meslek kazancının gerçek usulde vergilendirilmesi gerekmektedir. Ancak, edebi eser niteliğinde bulunan bilimsel makale ve tezler ile tiyatro oyunları çevirilerininin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında eser niteliği taşıdığı Kültür ve Turizm Bakanlığında alınacak yazı ile tevsik edilmesi halinde, bu çalışmalarından elde edeceğiniz kazanç dolayısıyla Gelir Vergisi Kanunu'nun 18 inci maddesinde yer alan istisna hükmünden faydalanmanız mümkün bulunmaktadır.” denilmektedir.

Başka bir özelgede³ özetle; noter tarafından tercüme edilmesi istenen bazı belgelerin İngilizceden Türkçeye çevrilmesi karşılığında alınan bedelin 18'inci maddedeki istisnadan yararlanıp yararlanmayacağı sorulmuştur. Verilen cevapta yapılan işin 18'inci maddede yer alan eser gruplarından herhangi birisinin kapsamına girmediğinden bu iş nedeniyle söz konusu maddede yer alan istisnadan faydalanılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Görülebileceği üzere tercümanların 18'inci maddedeki istisnadan yararlanabilmesi için serbest meslek faaliyeti sonucu elde edilen eserin mezkûr maddede belirtilenler eserlerden herhangi birisini kapsamaması gerekmektedir. Öte yandan GVK'nın 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (2-a) bendine göre; 18'inci madde kapsamına giren serbest meslek işleri dolayısıyla yapılan ödemelerden % 17 oranında tevkifat yapılır. Dolayısıyla 18'inci maddedeki istisnadan yararlanan tercümanların söz konusu eserleri 94'üncü maddede sayılanlara satmaları halinde satış bedeli üzerinden %17 oranında gelir vergisi tevkifatı hesaplanacaktır. Tam mükellef gerçek kişiler tarafından da 18'inci madde kapsamında elde edilen kazançlar GVK'nın 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının (1-a) bendi uyarınca beyan edilmeyecek diğer kazançlar dolayısıyla beyanname verilmesi halinde bu kazançlar beyannameye dâhil edilmeyecektir. Bu durumda tevkifat nihai vergi olacaktır. Dar mükellefler ise 86'ncı maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi uyarınca Türkiye'de tevkifata tabi tutulan serbest meslek kazançları için beyanname vermeyecekler, diğer kazançlar için beyanname verilmesi halinde de bu kazançlar beyannameye dâhil edilmeyecektir.

Öte yandan 94'üncü maddenin (2-b) bendine göre; 18'inci madde dışındaki serbest meslek faaliyetleri %20 oranında gelir vergisi tevkifatına tabidir.

4- SERBEST MESLEK KAZANÇLARINDA KATMA DEĞER VERGİSİ

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 1'inci maddesinin (1) numaralı bendine göre; serbest meslek faaliyeti çerçevesinde Türkiye'de yapılan teslim ve hizmetler katma değer vergisine tabidir. Bu faaliyetlerden devamlılık arz edenler vergiye tabidir. Arzi faaliyetler çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler ise vergiye tabi tutulmaz.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Maliye Bakanlığı, vergi güvenliğini sağlamak amacıyla vergiye tabi işlemlere taraf olanları verginin ödenmesinden

³ 29/12/2011 tarih ve B.07.4.DEF.0.80.10.00-080-10-13 sayılı özelge

sorumlu tutabilir. Bu hüküm uyarınca KDV'de tevkifat uygulaması düzenlenmiştir. Tevkifat; teslim veya hizmet bedeli üzerinden hesaplanan verginin, teslim veya hizmeti yapanlar tarafından değil, bu işlemlere muhatap olanlar tarafından kısmen veya tamamen vergi sorumlusu sıfatıyla beyan edilip ödenmesidir. Tevkifat kendi içerisinde tam tevkifat ve kısmi tevkifat olarak ikiye ayrılır. Tam tevkifatta verginin tamamı işleme muhatap olan tarafından ödenirken kısmi tevkifatta verginin Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen kısmi muhatap tarafından ödenir. Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nde serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler belli şartlar dâhilinde tam tevkifat kapsamına alınmıştır. Buna göre;

Gelir Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesi kapsamına giren teslim ve hizmetleri münhasıran aynı Kanun'un 94 üncü maddesinde belirtilen kişi, kurum ve kuruluşlara yapanların hesaplayacağı KDV'nin, bu kişi veya kuruluşlar tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilmesi gerekir.

Serbest meslek erbabının bu uygulamadan faydalanabilmesi için KDV mükellefiyetinin sadece Gelir Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesi kapsamına giren işlemlerden ibaret olması ve işlemlerinin tamamının aynı Kanun'un 94'üncü maddesinde sayılan kişi, kurum ve kuruluşlara yapılması gerekmektedir.

Ayrıca, sorumluluk uygulaması kapsamında işlem yapılabilmesi için Gelir Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesi kapsamına giren işlemleri yapan kişilerin, bu şekilde işlem yapılmasını önceden vergi sorumlusuna (Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinde sayılanlara) bildirmesi gerekmektedir. Bu durumda serbest meslek erbapları (Gelir Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesinde sayılanlar) ayrıca KDV beyannamesi vermez ve defter tutmazlar.

5- SONUÇ

Sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan tercüme hizmetlerinin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması, serbest meslek faaliyetidir. Serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır ve tercümanların GVK'nın 18'inci maddesinde belirtilen eserleri satmak, bunlar üzerindeki hakları devir veya temlik etmek, kiralamak karşılığında elde edilen hasılatlar gelir vergisinden istisnadır. İstisnadan serbest meslek faaliyetinde bulunanlar yararlanabilecektir. Faaliyetin devamlı olup olmamasının istisnanın uygulanması bakımından bir önemi yoktur. Ayrıca kazancın istisna olması 94'üncü madde uyarınca tevkifat yapılmasına da mani değildir. Bu durumda 18'inci madde kapsamındaki işler için 94'üncü maddede sayılanlar tarafından %17 oranında tevkifat hesaplanır. Diğer serbest meslek faaliyetleri ise %20 oranında tevkifata tabidir.

Öte yandan serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerden devamlılık arz edenler KDV'ye tabidir. Münhasıran 18'inci madde kapsamında teslim ve hizmette bulunan serbest meslek erbaplarının bu teslim ve hizmetlerini sadece 94'üncü maddede sayılanlara yapmaları halinde hesaplanan vergi 94 üncü maddede sayılanlar tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilecektir. Tam tevkifat olarak değerlendirilen bu uygulamadan yararlanan serbest meslek erbapları defter tutmazlar ve KDV beyannamesi vermezler.

KAYNAKÇA

- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 221 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği
- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği